

«Μελέτη ολοκληρωμένου προγράμματος ανάπτυξης αγροτικού χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.) της περιοχής Πύλης-Μεσοχώρας»

Στο πλαίσιο της στρατηγικής της με σκοπό την **ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου**, η **Περιφέρεια Θεσσαλίας**, ανέθεσε τον Νοέμβριο του 2001 στο **ΚΕΝΑΚΑΠ ΑΕ** την εκπόνηση μελέτης με τίτλο: *«Διαγνωστική μελέτη ποσοτικοποίησης κριτηρίων και επιλογής ορεινών ζωνών της Περιφέρειας Θεσσαλίας για εφαρμογή ολοκληρωμένων προγ/των ανάπτυξης αγροτικού χώρου»* (απόφαση ΓΓ Περιφέρειας Θεσσαλίας υπ' αριθμ: 3412, Γ' ΠΕΠ/29-11-2001). Στόχος της μελέτης ήταν, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια που θέτουν η ΕΕ, το ΥΠΕΘΟ & το Υπ. Γεωργίας, να διαμορφώσει η Περιφέρεια Θεσσαλίας μία εικόνα για τις περιοχές της Θεσσαλίας, όπου θα μπορούσαν να υποστηριχθούν **ολοκληρωμένου τύπου προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης** από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας (Γ' ΠΕΠ 2000-2006).

Βασικός στόχος των **ολοκληρωμένων προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης** όταν αυτά τεθούν σε εφαρμογή, είναι η **βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών / μειονεκτικών περιοχών** της Θεσσαλίας. Ο στόχος αυτός συνδέεται με την άμεση προτεραιότητα της Ε.Ε. και της χώρας για διατήρηση της βιωσιμότητας της υπαίθρου μέσω της διαφοροποίησης της οικονομικής βάσης και της παροχής υπηρεσιών για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, την διατήρηση της κληρονομιάς των τοπικών κοινωνιών και την αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων της Υπαίθρου.

Στόχοι των ολοκληρωμένων αυτών παρεμβάσεων είναι:

- η μείωση της απομόνωσης του ορεινού χώρου (π.χ βελτίωση προσβασιμότητας και μεταφορικών υποδομών)
- η στήριξη της ανάπτυξης (π.χ ενθάρρυνση των βιοτεχνικών δραστηριοτήτων, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων)
- η ανάδειξη και αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων των περιοχών αυτών (π.χ τουριστικές υποδομές, ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού)
- η δημιουργία βιώσιμων συνθηκών για τους τοπικούς πληθυσμούς (π.χ βελτίωση επιπέδου των υπηρεσιών υγείας και εκπαίδευσης)
- η στήριξη των ομάδων του πληθυσμού της Θεσσαλικής υπαίθρου που θα επηρεαστούν περισσότερο από τις αλλαγές της ΚΑΠ και θα πληγούν από τις αναπόφευκτες διαρθρωτικές μεταβολές για την προσαρμογή της Περιφέρειας στο νέο διεθνές οικονομικό περιβάλλον (π.χ ανάπτυξη και βελτίωση υποδομών αγροτικού τομέα, βελτίωση ανταγωνιστικότητας και διαφοροποίηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων).

Για κάθε μια από τις επιλεγείσες περιοχές, κατόπιν η **Περιφέρεια Θεσσαλίας** θα προχωρούσε στην εκπόνηση λεπτομερούς **Σχεδίου Δράσης (επιχειρησιακό σχέδιο)**. Κατά την φάση εκπόνησης των σχεδίων δράσης θα εξασφαλίζεται η δημοσιοποίηση και η ενεργοποίηση των φορέων της περιοχής (ΟΤΑ, τοπικοί φορείς και ενώσεις, κοινωνικοί και οικονομικοί εταίροι, ΜΚΟ κλπ) και γενικότερα του τοπικού πληθυσμού.

Η **Διαχειριστική Αρχή** της Περιφέρειας Θεσσαλίας, μετά την ολοκλήρωση της μελέτης από το **ΚΕΝΑΚΑΠ ΑΕ** και την παραλαβή της από την Επιτροπή Παραλαβής, κάλεσε την Τρίτη 5/2/2002 και ώρα 9:30 π.μ. στην αίθουσα Τ.Ε.Ε. Παράρτημα Θεσσαλίας περιφερειακή σύσκεψη Δήμων και τοπικών Αναπτυξιακών Εταιρειών.

Στη σύσκεψη αυτήν έγινε αναφορά στα ολοκληρωμένου τύπου προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης (Αξονας 2/Β) από το στέλεχος της Διαχειριστικής Αρχής του Γ' ΠΕΠ Θεσσαλίας κ. Εμμανουήλ Γιώργο και παρουσιάστηκαν τα συμπεράσματα της διαγνωστικής μελέτης καθώς και οι περιοχές της Θεσσαλίας, όπου θα εφαρμοστούν τα ολοκληρωμένα προγ/τα ανάπτυξης του Αγροτικού χώρου από τον Δ/ντη του ΚΕΝΑΚΑΠ ΑΕ κ. Πάτρα Παναγιώτη.

Ακολούθησε η ανάλυση της διαδικασίας υλοποίησης των επιχειρησιακών σχεδίων των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) από τον προϊστάμενο του γραφείου ΕΠΤΑ της Περιφέρειας Θεσσαλίας – «ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ» κ. Σπ. Γεμενή

μέσω διαδημοτικών συνεργασιών και προγραμματικών συμβάσεων και αποφασίστηκε να τηρηθεί το χρονοδιάγραμμα σύμφωνα με το οποίο θα έχουν ολοκληρωθεί και παραδοθεί τα επιχειρησιακά σχέδια μέχρι 31/6/2002.

Με την Προγραμματική Σύμβαση που υπογράφηκε στις 22/04/2002, μεταξύ των παρακάτω φορέων:

1. της Περιφέρειας Θεσσαλίας,

2. του Δήμου Πύλης,

3. και της αναπτυξιακής εταιρείας Κέντρο Ανάπτυξης Καλαμπάκας-Πύλης Α.Ε. (ΚΕΝΑΚΑΠ ΑΕ),

η εταιρία **ΚΕΝΑΚΑΠ ΑΕ** ανέλαβε να υλοποιήσει το αντικείμενο της παραπάνω Προγραμματικής Σύμβασης και συγκεκριμένα: την εκπόνηση της **“Μελέτης Ολοκληρωμένου Προγράμματος Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου της περιοχής Πύλης - Μεσοχώρας”**, η οποία αποσκοπεί στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της εν λόγω περιοχής.

Η περιοχή μελέτης αναφέρεται στην ενιαία έκταση που καλύπτεται από τους δήμους **Αιθίων** (τα Δ.Δ. Αγ. Νικολάου, Αθαμανίας, Γαρδικίου, Δέσης, Δροσοχωρίου), τον Δήμο **Πυνδαίων**, τον Δήμο **Πύλης**, και τις Κοινότητες **Μυροφύλλου** και **Διευρυμένη Νεράιδας** σύμφωνα με την εφαρμογή του Προγράμματος "Ι. Καποδίστριας". Καλύπτει δηλαδή το νοτιοδυτικό τμήμα του νομού Τρικάλων στα όρια του με το νομό Άρτας.

Η ολοκληρωμένη μελέτη διακρίνεται σε 3 φάσεις ως ακολούθως :

1η Φάση: Καταγραφή & ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης,

2η Φάση: Ανάλυση SWOT - Κοινωνικός διάλογος & διαβούλευση - Άξονες ανάπτυξης & Κατευθυντήριες γραμμές,

3η Φάση: Επιχειρησιακό Σχέδιο Ολοκληρωμένου Προγράμματος Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου.

Το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης του Έργου ορίστηκε από την υπογραφή της παρούσας έως την 30-6-2002. Αναλυτικότερα ανά φάση υλοποίησης το χρονοδιάγραμμα είναι ως ακολούθως :

1η Φάση : έως 30/4/2002

2η Φάση : έως 30/5/2002

3η Φάση : έως 30/6/2002

Η συνολική διάρκεια του έργου ορίζεται συνολικά σε 2.5 μήνες περίπου.

Πλαίσιο και στόχοι της μελέτης

Το έργο εντάσσεται σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο στρατηγικής για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της Ε.Ε. που χαρακτηρίζονται από ανεπάρκεια βασικών υποδομών, έλλειψη κατάλληλα καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού, σχετική απομόνωση από τα κέντρα, μη προσαρμοσμένη έρευνα στις τοπικές προτεραιότητες, σε συνδυασμό με την ελλιπή κατάρτιση /ειδίκευση του προσωπικού και ελλιπή προσαρμογή στις νέες συνθήκες ανταγωνισμού.

Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης της Ε.Ε. συνδυάζει ποικίλες αντιλήψεις και διάφορους τομείς αναφοράς με σίγουρη την προτίμηση στο κριτήριο της τοπικότητας. Στηρίζεται σε μια **ολοκληρωμένη προσέγγιση** συνδυασμού γεωργικής προσαρμογής και ανάπτυξης, οικονομικής διαφοροποίησης (ΜΜΕ-Υπηρεσίες), και αποτελεσματικής διαχείρισης φυσικών πόρων, περιβαλλοντικών λειτουργιών, τουρισμού και αναψυχής.

Η ευρύτερη περιοχή της τεχνητής λίμνης ή σωστότερα του τεχνητού ταμιευτήρα της Μεσοχώρας παρουσιάζει ένα έντονο αναπτυξιακό ενδιαφέρον που συνδέεται με μια σειρά χαρακτηριστικά όπως η ύπαρξη σημαντικής φυσικής κληρονομιάς που πρέπει να αξιοποιηθεί και να προστατευθεί. Η σημαντική βιοποικιλότητα της περιοχής που φιλοξενεί σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, το παραποτάμιο σύστημα πηγών του άνω ρου του Αχελώου αλλά και το δίκτυο των ορεινών ρεμάτων που καταλήγει στον Πηνειό, το δασικό οικοσύστημα του Ασπροποτάμου και των Αθαμανέων ορέων (Νοτιο-ανατολική Πίνδος) καθώς και τα ιστορικά, πολιτιστικά και θρησκευτικά μνημεία, επιβάλλουν μια ορθή διαχείριση και μια ανάπτυξη που θα σέβεται αυτήν,

ακριβώς, την ιδιαιτερότητα. **Το ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης θα στηριχτεί στην έννοια της αειφορίας για να προωθήσει ένα σχήμα ανάπτυξης της περιοχής, βασιζόμενο σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού καθώς και στην αξιοποίηση των τοπικών παραδοσιακών προϊόντων.**

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού, φυσικού και ανθρωπογενούς, για την καλύτερη ενσωμάτωση του τοπικού αυτού δυναμικού στη διαδικασία της ανάπτυξης της περιοχής. Στηριζόμενοι σε αυτό, οι επιμέρους στόχοι του προγράμματος θα είναι :

- Διερεύνηση τρόπων για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης με στόχο τη συγκράτηση /προσέλκυση νέων στην περιοχή.
- Διερεύνηση τρόπων ενίσχυσης της ασθενούς πρωτογενούς δραστηριότητας της περιοχής με αξιοποίηση της γεωργικής και δασικής παραγωγής για διάθεση και εμπορία σε ευρύτερα δίκτυα αγορών, για σήμανση και εμπορία τοπικών αγροτικών προϊόντων ως Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ/ΠΓΕ). Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην προώθηση τοπικών προϊόντων στα τουριστικά circuit της ευρύτερης περιοχής της Μεσοχώρας.
- Διατήρηση της τοπικής κτηνοτροφίας σε καθεστώς αυξανόμενου ανταγωνισμού και εκσυγχρονισμός του παραγωγικού δυναμικού με κατεύθυνση την παραγωγή επώνυμων προϊόντων υψηλής ποιότητας με την αξιοποίηση του πλεονεκτήματος των εκτατικών συστημάτων εκτροφής.
- Ανάπτυξη ήπιας μορφής δραστηριοτήτων αγροτικού τουρισμού και οικοτουρισμού.
- Αιχμή των δράσεων, ωστόσο, θα αποτελεί η διατήρηση και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς και του αγροτικού περιβάλλοντος.

Η πρόταση τουριστικής αξιοποίησης της νέας Τεχνητής Λίμνης Μεσοχώρας θα στοχεύει στην ενδυνάμωση μιας τυπικής ορεινής μειονεκτικής περιοχής μέσα από καινοτόμες και ολοκληρωμένες δράσεις που αφορούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού και ταυτόχρονα αναφέρονται στη "βιώσιμη" ανάπτυξη.

Μεθοδολογική προσέγγιση

Η μεθοδολογία που ακολούθησε η ομάδα έργου προκύπτει από τις προδιαγραφές που δόθηκαν και εξειδικεύθηκε με βάση τους στόχους της μελέτης και την ιδιαιτερότητα της περιοχής.

Στο **πρώτο μέρος** που περιλαμβάνει την **1η Φάση** (Καταγραφή & ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης) και **2η Φάση** (Ανάλυση SWOT - Κοινωνικός διάλογος & διαβούλευση - Άξονες ανάπτυξης & Κατευθυντήριες γραμμές) γίνεται η περιγραφή της ευρύτερης περιοχής μελέτης και η ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης. Αυτή περιλαμβάνει :

- την οριοθέτηση της περιοχής μελέτης με βάση την ευρύτερη περιοχή της Μεσοχώρας και τις περιοχές που έχουν προταθεί για ένταξη στο Natura 2000.
- την πλήρη καταγραφή και αποτύπωση του φυσικού περιβάλλοντος, τις περιοχές φυσικού κάλλους. Θα διερευνηθεί το εθνικό και ευρωπαϊκό πλαίσιο για τις περιοχές που χρήζουν ιδιαίτερης σημασίας.
- την πλήρη καταγραφή των φυσικο-γεωγραφικών χαρακτηριστικών της περιοχής. Τα ιδιαίτερα μορφολογικά και κλιματολογικά χαρακτηριστικά, οι χρήσεις γης , οι φυσικοί πόροι, κλπ.
- την καταγραφή των γύρω οικισμών, του κοινωνικο-οικονομικού τους προφίλ, των δραστηριοτήτων τους, κλπ. καθώς και των σχέσεων τους
- τη δραστηριότητα της περιοχής σε όλους τους τομείς παραγωγής (πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή) • την καταγραφή των πολιτισμικών στοιχείων και του πολιτισμικού περιβάλλοντος της περιοχής για την ανάδειξη και αξιοποίησή τους στις προτάσεις της μελέτης
- την υπάρχουσα τεχνική υποδομή και αξιολόγηση της επάρκειάς τους για την μελλοντική ανάπτυξη της περιοχής.
- την καταγραφή διαρθρωτικών παρεμβάσεων που έχουν γίνει μέχρι σήμερα

Η καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης έγινε με την αξιοποίηση των διαθέσιμων στοιχείων αλλά και από το **ειδικό ερωτηματολόγιο**, το οποίο συμπληρώθηκε κατά την εκτεταμένη επιτόπια πρωτογενή έρευνα της ομάδας έργου στην περιοχή μελέτης σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς.

Το **δεύτερο μέρος** περιλαμβάνει την **3η Φάση** (Επιχειρησιακό Σχέδιο Ολοκληρωμένου Προγράμματος Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου), δηλ. την πρόταση του Ολοκληρωμένου Αναπτυξιακού Προγράμματος. Μετά την ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης και την αξιολόγηση των στοιχείων, ο μελετητής διατυπώνει την τελική πρόταση-περίγραμμα (master plan) που αναφέρεται σε όλα τα θέματα που έχουν εξετασθεί.

Ταυτόχρονα υπάρχει φωτογραφική τεκμηρίωση για τα σημαντικότερα στοιχεία της περιοχής μελέτης που θ' αποδεικνύουν την υπάρχουσα κατάσταση όσον αφορά τις υποδομές, το περιβάλλον, τα σημαντικά είδη χλωρίδας και πανίδας, το ανθρωπογενές περιβάλλον καθώς και χαρτογραφική τεκμηρίωση της υπάρχουσας κατάστασης όπως προκύπτει από τις προδιαγραφές της μελέτης.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα ιδιαίτερα οικολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής, την εξέλιξη του πληθυσμού, τις διαμορφωμένες παραγωγικές δραστηριότητες, την υπάρχουσα υποδομή, παρουσιάζεται λεπτομερής πρόταση έχοντας ως βασικό άξονα τον πρωταρχικό στόχο της μελέτης που είναι η αειφορική αξιοποίηση των πόρων της ευρύτερης περιοχής της νέας τεχνητής λίμνης του φράγματος Μεσοχώρας με τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών για την καλύτερη ανάπτυξη της περιοχής.

Οι προτάσεις επικεντρώνονται σε τρεις άξονες :

1. Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων εναλλακτικού τουρισμού.

Έχει προταθεί σχέδιο τουριστικής ανάπτυξης με τα βασικά χαρακτηριστικά της επιθυμητής τουριστικής ανάπτυξης. Η ανάπτυξη θα στηρίζεται σε ήπιες παρεμβάσεις, με σεβασμό προς τη φυσική κληρονομιά της περιοχής και λαμβάνοντας υπ' όψιν τα θέματα διαχείρισης-προστασίας των φυσικών οικοσυστημάτων. Οι δράσεις που προτείνονται αφορούν εναλλακτικούς τρόπους τουρισμού, οικότουρισμό και αγροτικό τουρισμού, εκμεταλλευόμενοι με βάση τις αρχές της αειφορίας, την περιβαλλοντική αξία της περιοχής και τις κοινωνικές και δημογραφικές ιδιαιτερότητές της. Η πρόταση περιλαμβάνει έργα και προτάσεις για τη δημιουργία υποδομών καθώς και τη χωροθέτησή τους όπου είναι δυνατό αλλά και πρόταση για τη βελτίωση των υφιστάμενων δικτύων υποδομής.

2 Η δημιουργία οικοτεχνιών αξιοποίησης και εμπορίας των τοπικών προϊόντων.

Προτείνονται τρόποι ενθάρρυνσης και ανάπτυξης της κτηνοτροφίας με εκσυγχρονισμό των υπάρχοντων δομών και κατάρτιση-εξειδίκευση των εμπλεκόμενων στην κτηνοτροφία. Επίσης προτείνεται και η παραγωγή και εμπορία νέων τοπικών αγροτικών προϊόντων με Ονομασία Προέλευσης και γενικότερα την προώθηση τοπικών προϊόντων για τουριστικούς σκοπούς. Σε συνδυασμό με την παραγωγή τοπικών αγροτικών προϊόντων, έχει προταθεί η οργάνωση και αναβίωση παραδοσιακών πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Με την αξιοποίηση χρηματοδοτικών μέσων υποστήριξης παραγωγικών δραστηριοτήτων από το Ευρωπαϊκό και Εθνικό θεσμικό πλαίσιο, θα συνταχθούν σχέδια προτάσεων για δράσεις ανάπτυξης της αγροτικής γεωργίας (βιολογικές καλλιέργειες), δράσεις μη-δημόσιας δασοπονίας (αναδασώσεις), δράσεις ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της κτηνοτροφίας και της γεωργίας.

3. Η οικονομική αναθέρμανση της περιοχής.

Η οικονομική αναθέρμανση της περιοχής θα προέλθει από τις πολλαπλασιαστικές επιδράσεις των παραπάνω δράσεων. Σκοπός της μελέτης είναι να δημιουργηθούν εναλλακτικοί τρόποι απασχόλησης για τη συγκράτηση του υπάρχοντος πληθυσμού και την προσέλκυση νέου, νεαρότερης ηλικίας, καθώς επίσης να ενθαρρύνει την ιδιωτική πρωτοβουλία για την εφαρμογή επενδύσεων στην περιοχή.

Διάρθρωση της μελέτης

Η **1η φάση** περιλαμβάνει την ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης και τον προσδιορισμό των αναπτυξιακών προβλημάτων και των προοπτικών της περιοχής μελέτης. Η 1η φάση περιλαμβάνει τα εξής:

Α' ΜΕΡΟΣ : *Εισαγωγή.* Γίνεται η περιγραφή του πλαισίου και των στόχων της μελέτης και αναλύεται η μεθοδολογική προσέγγιση.

Β' ΜΕΡΟΣ : *Η φυσιογνωμία της περιοχής μελέτης.* Γίνεται μια περιληπτική περιγραφή των χαρακτηριστικών της περιοχής, των φυσικό-γεωγραφικών στοιχείων της και της διαδικασίας της κοινωνικό-οικονομικής εξέλιξής της.

Γ' ΜΕΡΟΣ : *Το κοινωνικό-οικονομικό προφίλ της περιοχής.* Στην ενότητα αυτή αναλύονται οι δημογραφικές τάσεις, οι οικονομικές επιδόσεις της περιοχής, ο πρωτογενής τομέας, ο δευτερογενής τομέας, ο τριτογενής τομέας, το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον και το συστηματικό πλάνο ανάλυσης των προβλημάτων και ιεράρχησης των στόχων σύμφωνα με τη μέθοδο **SWOT (Strengthen – Weakness – Opportunities - Threatens).**

Δ' ΜΕΡΟΣ : *Η οικονομική και κοινωνική υποδομή – αναπτυξιακές παρεμβάσεις.*

Παρουσιάζονται αναλυτικά η υπάρχουσα κατάσταση των τεχνικών υποδομών, το θεσμικό περιβάλλον και η διοικητική οργάνωση καθώς και οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις που έχουν γίνει έως σήμερα.

Η **2η φάση** περιλαμβάνει την Πρόταση του Ολοκληρωμένου Αναπτυξιακού Προγράμματος και εξειδικεύεται ως εξής :

Ε' ΜΕΡΟΣ : *Πρόταση Ολοκληρωμένου Αναπτυξιακού Προγράμματος.* Γίνεται η αξιολόγηση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων και προοπτικών της περιοχής μελέτης ανά τομέα και εξειδικεύονται τα κριτήρια της επιλογής της αναπτυξιακής στρατηγικής για την περιοχή. Παρουσιάζονται οι στόχοι και η στρατηγική της ανάπτυξης της περιοχής και το σχέδιο προγράμματος υλοποίησης καθώς και οι άξονες των προτεινόμενων δράσεων. Αναλύονται οι αναπτυξιακές παρεμβάσεις ανά τομέα κι ελέγχεται ο βαθμός εναρμόνισής τους στην περιοχή μελέτης. Τέλος γίνεται η συνθετική προσέγγιση των προτεινόμενων αναπτυξιακών δράσεων και παρουσιάζονται συγκεκριμένα έργα με τη δημιουργία τεχνικών δελτίων.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

«ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΥΛΗΣ - ΜΕΣΟΧΩΡΑΣ»

1. ΓΕΝΙΚΑ

Η φυσιογνωμία της περιοχής.

Η περιοχή μελέτης βρίσκεται στο **νοτιοδυτικό μέρος** του νομού Τρικάλων, στα σύνορα με το νομό Άρτας. Στα όριά της περιλαμβάνει μέρος του Δήμου **Αιθήκων**, τον Δήμο **Πυνδαίων**, τον Δήμο **Πύλης**, και τις Κοινότητες **Μυροφύλλου** και **Διευρυμένη Νεράιδας** σύμφωνα με την εφαρμογή του Προγράμματος "Ι. Καποδίστριας".

Ο συνολικός **πληθυσμός** της περιοχής μελέτης με βάση την απογραφή της ΕΣΥΕ του 2001 ανέρχεται σε **9.094 κατοίκους** και ακολουθεί φθίνουσα πορεία, όπως δείχνουν τα στοιχεία της ΕΣΥΕ (9.764 κατοίκους) στην απογραφή του 1991. Η **πυκνότητα** του πληθυσμού είναι **18 άτομα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο**, που είναι πολύ μικρότερη από την πυκνότητα του πληθυσμού στον νομό.

Το ύψος του κατά κεφαλή Α.Ε.Π. για τον νομό Τρικάλων συνολικά (2.113 € ή 720.000 δρχ) υπολείπεται κατά πολύ αυτού της χώρας (6.133 € ή 2.089.961 δρχ). Το στοιχείο αυτό δείχνει ότι ο νομός απέχει πολύ από το μέσο όρο της χώρας. Η περιοχή επομένως δίνει την εικόνα της υποβάθμισης και ο δείκτης ευημερίας του πληθυσμού είναι χαμηλός σε σύγκριση με αυτόν της Ελλάδας.

Η ηλικιακή δομή της περιοχής είναι παρόμοια με αυτήν των υπόλοιπων ορεινών περιοχών της χώρας. Σημαντικές διαφορές (ελλείψεις) παρατηρούνται σχεδόν σε όλες τις κατηγορίες

υποδομών που έχουν τα νοικοκυριά της περιοχής σε σύγκριση με αυτά στον υπόλοιπο νομό Τρικάλων.

Το **φυσικό περιβάλλον** της περιοχής παρουσιάζει μεγάλο φυσικό κάλλος. Το πολυσχιδές ανάγλυφο, οι πλούσιοι υδατικοί πόροι, η ποικιλία υψομέτρων, εκθέσεων και κλίσεων, η μεγάλη ποικιλία τύπων βλάστησης, οι οποίοι εναλλάσσονται μεταξύ τους σε μικρές σχετικά αποστάσεις και δημιουργούν έντονη μωσαικότητα στο τοπίο, προσδίδουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην περιοχή. Η σύνθεση της πανίδας είναι χαρακτηριστική των ορεινών περιοχών της Ελλάδας και όπως φαίνεται δεν έχει υποστεί έντονες και μη αναστρέψιμες διαταραχές από την ανθρώπινη παρουσία και τη εκμετάλλευση των χερσαίων και υδάτινων πόρων.

Στα **πολιτιστικά στοιχεία** που έχουν καταγραφεί στην περιοχή και παρουσιάζουν ενδιαφέρον, εντάσσονται διάφορες εκκλησίες και μονές, γεφύρια, ορισμένες παραδοσιακές κατοικίες και αρκετοί παλαιοί νερόμυλοι. Στα προαναφερθέντα κτίσματα υπάρχουν διάφορα αρχιτεκτονικά στοιχεία τα οποία θεωρούνται χαρακτηριστικά της περιοχής.

Γενικά τα **εδάφη** της περιοχής μπορούν να θεωρηθούν ως ορεινά δασικά, μικρής έως μέτριας παραγωγικότητας εδάφη. Στο σύνολο των εκτάσεων η περιοχή μελέτης κατέχει μόλις το 14,49 % του νομού.

Η **οικονομική ζωή** των οικισμών της περιοχής στηρίζεται κατ' αποκλειστικότητα σχεδόν στις δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα, με επικρατέστερες αυτές της **γεωργίας** για το σύνολο των οικισμών, της κτηνοτροφίας και της εκμετάλλευσης του **δάσους** για μερικούς από αυτούς. Η **τουριστική κίνηση** στην περιοχή αφορά εσωτερικό τουρισμό και είναι μικρή, εξαίρεση αποτελεί η πόλη της Πύλης που λόγω της θέσης της, διέρχονται απ' αυτήν όλοι οι επισκέπτες που κατευθύνονται στον βασικό ορεινό τουριστικό άξονα Ελάτη-Περτούλι, καθώς και μέρος των επισκεπτών της περιοχής Ασπροποτάμου. Σημαντική τουριστική κίνηση παρατηρείται κατά την θερινή περίοδο από κατοίκους της περιοχής που διατηρούν σπίτι (εξοχικό) στην περιοχή αλλά διαμένουν σε άλλες περιοχές της χώρας. Επίσης, χαρακτηριστική είναι η μεγάλη προσέλευση **κυνηγών** κατά τις κυνηγητικές περιόδους, η οποία ενθαρρύνεται και από την ύπαρξη της Ελεγχόμενης Κυνηγετικής Περιοχής του Κόζιακα, τμήμα της οποίας ανήκει στην περιοχή μελέτης.

Εντός των ορίων της περιοχής βρίσκονται τμήματα των παρακάτω sites του ελληνικού καταλόγου προστατευομένων περιοχών του δικτύου **Natura 2000**: Ασπροπόταμος με κωδικό GR 1440001, Κερκέτιο όρος (Κόζιακας) με κωδικό GR 1440002 και Όρη Αθαμάνων (Τζουμέρκα) με κωδικό GR 2110002.

Σημαντική συμβολή στην **διαμόρφωση της εικόνας** της περιοχής δίνουν :

- τα έργα της ΔΕΗ για την κατασκευή το **φράγματος της Μεσοχώρας** και τη δημιουργία **τεχνητής λίμνης (τεχνητός ταμιευτήρας Μεσοχώρας)** που αλλάζει ριζικά το γεωφυσικό αλλά και το κοινωνικοοικονομικό χάρτη της περιοχής. Έτσι, σε μια τυπικά ορεινή μειονεκτική περιοχή, όπου υπάρχουν μικρές κοινότητες με κύριες ενασχολήσεις των κατοίκων την κτηνοτροφία και τις ορεινές γεωργικές καλλιέργειες, η απορρόφηση και ενσωμάτωση του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής θα εξαρτηθεί από τις δραστηριότητες που θα αναπτυχθούν μελλοντικά με κεντρικό άξονα την τεχνητή λίμνη του φράγματος της Μεσοχώρας.
- δεύτερη σημαντική παρέμβαση που βρίσκεται σε εξέλιξη είναι η χάραξη και κατασκευή του τελευταίου τμήματος της **Εθνικής οδού Τρικάλων-Αρτης**, που διέρχεται από την περιοχή του φράγματος και από την υλοποίηση της, εξαρτάται η σύνδεση του νομού Τρικάλων με τον γειτονικό Νομό Άρτας και κατ' επέκταση με την Δυτική Ελλάδα.
- τρίτη σημαντική παρέμβαση που βρίσκεται σε εξέλιξη είναι η κατασκευή της **σήραγγας της «Γκρόπας»**, έργο που αναμένεται να συμβάλλει τα μέγιστα στην άρση της απομόνωσης της περιοχής και στην βελτίωση της ποιότητα ζωής των κατοίκων.
- Τέταρτη σημαντική παρέμβαση που βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο εξέλιξης (έχει προταθεί η χρηματοδότηση της οριστικής μελέτης) είναι η κατασκευή του **φράγματος της Πύλης**, έργο

που αναμένεται επίσης να συμβάλλει στην αναβάθμιση του ρόλου της Πύλης στην ευρύτερη περιοχή.

2. SWOT ανάλυση

Η ανάλυση SWOT είναι μια αποτελεσματική μέθοδος για την αναγνώριση:

A) των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων της περιοχής

B) των ευκαιριών (προοπτικών) και των απειλών που ενδέχεται να προκύψουν.

Με βάση την ανάλυση που φαίνεται στον επόμενο Πίνακα της SWOT ανάλυσης επιλέγηκαν οι άξονες προτεραιότητας γύρω από τους οποίους θα επιλεγούν οι δράσεις του ολοκληρωμένου σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής.

Οι άξονες αυτοί είναι:

Άξονας 1: ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ

Άξονας 2: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ – ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ – ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑΣ

Άξονας 3: ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Άξονας 4: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

Άξονας 5: ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Άξονας 6: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Μετά την επεξεργασία των δεδομένων που συλλέχθηκαν από την έρευνα πεδίου (Ερωτηματολόγια και επιτόπιες επισκέψεις της Ομάδας Μελέτης) τα σημεία που πρέπει να προσεχθούν για να οδηγηθεί η περιοχή στην επιθυμητή ανάπτυξη είναι τα εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ Α: SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

- Εξειδίκευση στην κτηνοτροφία
- Αξιόλογο φυσικό περιβάλλον (φυσική κληρονομιά)
- Ύπαρξη αυτοφυών αρωματικών φυτών (τσάι, ρίγανη κλπ)
- Σημαντική χλωρίδα και πανίδα
- Επιστημονικό δυναμικό που κατάγεται από την περιοχή και διαμένει εκτός
- Η ύπαρξη ημιαστικού εμπορικού - διοικητικού κέντρου (Πύλη) και η γειτνίαση με πόλους έλξης τουριστών (Περτούλι)
- Ύπαρξη δασικού πλούτου (ξυλεία, φρούτα δάσους, καρύδια)

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- Δημιουργία της Τεχνητής Λίμνης της Μεσοχώρας που αναμένεται να λειτουργήσει ως πόλος ήπιας τουριστικής ανάπτυξης
- Υλοποίηση μεγάλων έργων στην ευρύτερη περιοχή (Σήραγγα Γκρόπας, Εθνική Οδός Τρικάλων-Άρτας)
- Αύξηση της ζήτησης για επώνυμα αγροτικά προϊόντα (π.χ. Πίνδου) τα

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

- Εικόνα πληθυσμιακής ερήμωσης (μείωση και γήρανση του πληθυσμού)
- Χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο πληθυσμού που έχει μείνει στην περιοχή
- Ανεπάρκεια τεχνικών και κοινωνικών υποδομών (μέτρια κατάσταση οδικού δικτύου, πεπαλαιωμένα δίκτυα ύδρευσης - άρδευσης, έλλειψη χώρων επεξεργασίας λυμάτων, έλλειψη σχολείων)
- Μικρή ποικιλία καλλιεργούμενων ειδών στη γεωργία
- Στασιμότητα και μείωση του ζωικού κεφαλαίου
- Χαμηλό επίπεδο τεχνικών γνώσεων στην κτηνοτροφία
- Χαμηλός βαθμός μεταποίησης
- Έλλειψη υποδομής καταλυμάτων και τουριστικής υποδομής
- Έλλειψη επενδυτικής δραστηριότητας

ΑΠΕΙΛΕΣ

- Μη επίλυση του θέματος απαλλοτρίωσης και αποζημιώσεων των κατακλυζόμενων
- Μη επίλυση του καθεστώτος χρήσης της παράκτιας ζώνης της λίμνης
- Έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον με ομοειδή ευρωπαϊκά προϊόντα υπό το πρίσμα της ενοποίησης των αγορών
- Μείωση των επιδοτήσεων στη γεωργία - κτηνοτροφία
- Αλλοίωση της δομής και δυνατότητας

οποία έχουν υψηλή προστιθέμενη αξία

ο Αύξηση της ζήτησης για τύπων οικοτόπων και χλωρίδας και πανίδας
οικολογικά - βιολογικά προϊόντα στην κατακλυζόμενη περιοχή από την
ο Ύπαρξη ευνοϊκού χρηματοδοτικού τεχνητή λίμνη Μεσοχώρας
περιβάλλοντος (Γ' ΚΠΣ, Γ' ΠΕΠ
κλπ)

3. Στόχοι και στρατηγική ανάπτυξης της περιοχής – ανάγκη επαναπροσδιορισμού.

Η ανάλυση των βασικών αδυναμιών και η οριοθέτηση των αναπτυξιακών προοπτικών της περιοχής μελέτης προβάλλουν την αναγκαιότητα μιας ολοκληρωμένης αναπτυξιακής παρέμβασης στην ευρύτερη περιοχή με **κέντρο την νέα τεχνητή λίμνη Μεσοχώρας** με έμφαση στις δραστηριότητες που συνδέονται με την τεχνητή λίμνη, ώστε να αποτελέσει τον γνώμονα πάνω στον οποίο η ευρύτερη περιοχή που επηρεάζεται από τα έργα της εκτροπής και του φράγματος θα πρέπει να προσανατολισθεί για την μελλοντική ανάπτυξη της.

Η περιοχή αυτή χαρακτηρίζεται αφενός από την έντονη πληθυσμιακή της συρρίκνωση, που απειλεί με κατάρρευση τον κοινωνικό και οικονομικό ιστό της περιοχής, αφετέρου από το σπάνιο και αναλλοίωτο φυσικό της τοπίο σημαντικής βιοποικιλότητας, όπου φιλοξενούνται σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, το παραποτάμιο σύστημα των πηγών του άνω ρου του ποταμού Αχελώου, το δασικό οικοσύστημα του Ασπροποτάμου και των Αθαμάνων ορέων (Νότιο-ανατολική Πίνδος), επιμέρους ενδιαφέροντα αγρο-οικοσυστήματα, καθώς και σημαντικά στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος (ιστορικά, πολιτιστικά και θρησκευτικά μνημεία).

Ο ήπιος τουρισμός προβλέπεται να αποτελέσει την αιχμή του δόρατος και την κύρια κοινωνικοοικονομική δραστηριότητα με οπτική την «αιετοφορία», στηριζόμενος πρωτίστως σε δράσεις που στοχεύουν στην προστασία των οικοτόπων και της φύσης. Ωστόσο, η οικοτουριστική ανάπτυξη μιας ορεινής περιοχής με έντονα δημογραφικά και κοινωνικο-οικονομικά προβλήματα, προϋποθέτει μια εκ των προτέρων ολοκληρωμένη προσέγγιση όλων των βασικών παραμέτρων, είτε ανθρωπογενών (οικονομικές δραστηριότητες, κοινωνικές συνθήκες, ανθρώπινο δυναμικό, κλπ) είτε περιβαλλοντικών (καταγραφή και αξιολόγηση των οικοτόπων, αξιολόγηση των στοιχείων του περιβάλλοντος, ειδικές μελέτες αξιοποίησης-προστασίας των περιοχών ιδιαίτερου κάλλους κ.λ.π.) και ένα σχέδιο δημιουργίας των βασικών δομών που θα είναι οι κύριοι μοχλοί υποστήριξης/ανάδειξης του οικοτουριστικού μοντέλου. Ο απώτερος στόχος του ΟΠΑΑΧ αφορά στην συμβολή της κοινωνικο-οικονομικής αναβάθμισης της περιοχής, ώστε να δομηθούν τα απαραίτητα κίνητρα για τη συγκράτηση του πληθυσμού και την προσέλκυση κυρίως νέων ατόμων. Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται ο σχεδιασμός μιας ρεαλιστικής στρατηγικής ανάπτυξης που θα άρει τους σοβαρούς ανασταλτικούς παράγοντες και θα επιτρέψει την ανάληψη πρωτοβουλιών σε όλο το φάσμα της κοινωνικο-οικονομικής ζωής της περιοχής.

Έτσι, η διεύρυνση των δραστηριοτήτων του **πρωτογενούς** τομέα, η θεμελίωση και ο εκσυγχρονισμός της **μεταποίησης** ταυτόχρονα με την αναβάθμιση και ενίσχυση του τομέα υπηρεσιών και της **ήπιας τουριστικής αξιοποίησης** των τοπικών πόρων, συνθέτουν το πλέγμα της αναπτυξιακής παρέμβασης.

Παράλληλα με την αναδιάρθρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων απαιτείται η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και των παρεχόμενων υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση των κατοίκων.

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην εξασφάλιση του ήπιου χαρακτήρα των δράσεων ώστε η παρέμβαση να εναρμονίζεται με τις περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητες της περιοχής υποστηρίζοντας την ενδογενή αειφόρο ανάπτυξη.

Οι **στρατηγικοί στόχοι** κατά συνέπεια προσδιορίζονται ως εξής:

Στόχος 1 Βελτίωση εισοδήματος

Στόχος 2 Διαφοροποίηση οικονομικών, παραγωγικών δραστηριοτήτων με άξονα τις προοπτικές που διαμορφώνονται από την νέα τεχνητή λίμνη

Στόχος 3 Βελτίωση υποδομών ώστε να διευκολυνθεί η παραμονή και διαβίωση του πληθυσμού με σύγχρονους όρους

Στόχος 4 Αειφόρος περιβαλλοντική διαχείριση, ανάκτηση οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος – Διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς

Στόχος 5 Βελτίωση επιπέδου επαγγελματικής κατάρτισης.

*** Απαραίτητη προϋπόθεση για τα ανωτέρω κρίνεται η διευθέτηση των απαλλοτριώσεων – αποζημιώσεων – δημιουργία πρότυπου οικισμού για τους κατοίκους της Μεσοχώρας**

Η στρατηγική για την επίτευξη των παραπάνω στόχων αναλύεται στους παρακάτω **Ειδικούς / Επιχειρησιακούς στόχους**:

- 1.** Αναδιάρθρωση / εκσυγχρονισμός της γεωργίας και κτηνοτροφίας ώστε να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα τους με την αξιοποίηση των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων
- 2.** Ενθάρρυνση των διαφοροποιήσεων στην απασχόληση και την απόκτηση εισοδήματος από νέες δραστηριότητες πέραν του πρωτογενούς τομέα
- 3.** Εισαγωγή του στοιχείου «ποιότητα» στην παραγωγή.
- 4.** Σήμανση προϊόντων
- 5.** Ανάπτυξη δικτύου για την προβολή και προώθηση των τοπικών προϊόντων-υπηρεσιών
- 6.** Ανάκτηση Φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος
- 7.** Κατασκευή έργων τεχνικών και κοινωνικών υποδομών
- 8.** Ανάπτυξη τουριστικών υποδομών
- 9.** Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- 10.** Εξασφάλιση δομών για την ποιοτική αναβάθμιση των επαγγελματικών ικανοτήτων των κατοίκων.
- 11.** Συμπλήρωμα και βελτίωση των διοικητικών υπηρεσιών στην πόλη της Πύλης, ώστε να αποτελέσει ένα πρότυπο εμπορικό – διοικητικό κέντρο αλλά και να λειτουργήσει ως «πύλη-είσοδος» για την περιοχή.

Για την επίτευξη των παραπάνω Ειδικών Στόχων καθορίζονται οι **ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ**

A. ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ

B. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ – ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ – ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑΣ

Γ. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Δ. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

Ε. ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΣΤ. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ